

Hebrew Writers Association in Israel

הערה על הלבנה הלייפציגאית של עגנון

Author(s): א. י. ברור

Source:

Moznaim /

מאזנים

(טבת תשל"ה ינואר, p. 155, Vol. No. 2 / 1975)

Published by: Hebrew Writers Association in Israel

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/23871838>

Accessed: 22-04-2018 09:19 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Hebrew Writers Association in Israel is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Moznaim* / מאזנים.

JSTOR

<http://www.jstor.org>

הערה על הלבנה הלייפציגאית של עגנון

קונים ומוכרים להתקשר ללא עמל והוצאות מרובות כל ימות השנה, ללא זיקה ליריד. השלטון האוסטרי הטיל מכס כבד על היבוא והשתדל להפנות סחרי גליציה לווינה הברייה, אף הצליח בכך. בימי נעוריו של עגנון ספק אם היו עוד סוחרים לייפציגאים וסחורה לייפציגאית בעירו, אבל דפוסי הלשון לא נעלמו. ייתכן שמפי זקנים שמע עוד א לאפסקער לבנה. אני רק פעם בחיי שמעתי ביטוי זה מפי מורי ורבי נפתלי לאנדא בעיירה קאלוש שבגליציה המזרחית. היה זה ערב מעונן בטבת או בשבט תרנ"ו (1896) אחרי כמה ערבים כאלה. הצטערו החסידים בקלויז, שעוד מעט ויגיע חצי החודש ולא יכלו עוד לקדש את הלבנה, כשתתחיל להיפגם. והנה נטהרו השמים במקצת ולבנה יפה נראתה. שמח הישיש על המצנה כהלכתה ואמר: א לאפסקער לבנה. ישבתי בגליציה המזרחית בקביעות עד 1905, אחר-כך עוד כשנתיים שלא ברציפות עד המלחמה ב-1914, ולא שמעתי א לאפסקער לבנה. ייתכן שתואר זה לא נכתב בשום ספר ועגנון הצילו לדורות ויש להבינו. לייפציג, שמה הסלאווי, שקדם כנראה לגרמני, הוא ליפסק (שלושה שניא-נחים). איך נהפך בפי אבותינו לאפסק — לחוקרי שפת יידיש ענין לעיון בו. ?תכן שעגנון כבר לא שמע לאפסק אלא לייפציג, וזאת בהשפעת ההשכלה הגרמנית על שפת הציבור.

הסחורה הלאפסקית שהגיעה לגליציה רובה נכלל בשם גאלאנטריה, כלומר: מיני סדקית, והם חפצים קטנים לצרכי תלבושת, גוי וקישו-טיים. מוצאה של התוצרת לא היתה לייפציג, אלא ערים שונות בגרמניה וקצת מדינות ממערב לה. בפי הפולנים נקראו סחורות אלה על העיר נירנברג, נוריימברגיה בפולנית. על שלטי חנויות יהודים שבהן נמכרו סחורות מהסוגים הנ"ל היו כותבים "סחורות נוריימברגיות". זוכרי של-טיים אלה כמעט נעלמו כולם. ויש לדעת, ששמות סחורה לייפציגאית ונירנברגית הם כמעט נרדפים בפי יהודים עד ראשית המאה העשרים.

הספר האחרון של עגנון "בחנותו של מר לוב-לין" — הופיע בראשית תשל"ה — דן באנשים שבעיר הגרמנית (כעת המזרחית) לייפציג וב-נופה בימי מלחמת העולם הראשונה. בעמוד 30 באמצע, כתוב: "כשהיתה הלבנה נראית בכל יופיה אומרים היו בעירנו (בוצ'אץ') לבנה לייפציגאית, והרי לייפציג, והרי הלבנה, מסופ-קני אם אפילו בירחי טבת ושבת (שבהם השמים מעוננים) היה אדם בעירנו מקדש לבנה שכזו". מה ענין הירח, "המאור הקטן לממשלת הלילה" (בראשית א, טז), אשר בכל כדור הארץ יוצא קו, לדרך הסאקסוני לייפציג? לכך אין פירוש בדברי עגנון. כרוב בני-דורו לא ידע, כנראה, את מקורו של כינוי זה. כיום ספק אם יש עוד בעולם עשרה אנשים היודעים להסי-ביר, מדוע כינו דורות קודמים לבנה יפה "לייפציגאית". גרם שמימי זה תופס מקום רחב בדמיון העמים. קדמונים חשבוהו לאל או אלה, סגדו לו, פסילים ומקדשים הקימו לו. אגדות רבות קשורות בירח, משוררים שרו תהילתו ותיארו השפעתו על נשמת האדם. בכל אלה אין בנדאי תואר ללבנה לקוח משם עיר, ממושב בני-אדם עלי אדמות.

במה זכתה לייפציג ששמה ייקרא על לבנה יפה, ובמה זכתה הלבנה, שיינתן לה תואר משם עיר מהוללת בסחורה מאז ימי הביניים. ואולם לא הלבנה לבדה עוטרה בתואר לייפציגאית בידיש, אלא גם סחרי יצוא ויבוא, סיטונאים גדולים, והסחורה מיריד לייפציג שהפיצו בפור-לין, ובתוכה — גליציה עד 1772, השגה שבה סופחה לאוסטריה. א לאפסקער סוחר, א לאפסק-קיע סחורה היו אומרים. היה זה שבח שאין להרהר אחריו. מן הסחורה הועבר התואר ללבנה. זה מאות שנים אחדות נערך בכל שנה יריד בין-לאומי גדול בלייפציג. עד השתלטות הנאצים היו נוסעים אליו יהודים רבים, ביחוד ממזרח, מהתחום היהודי הגדול. אמנם חלקם בסחר היריד פחת בהרבה מאמצע המאה ה-19, שבה נסללה רשת מסילות ברזל נרחבה. מאז יכלו